

Forhandlingerne begyndte, ment, at det vilde blive et velset Punkt i Lovforslaget; for mig var det det i alt Fald. Jeg tror, at det for mange unge Menneker og for mange Forældre paa deres Børns Begne under de nuværende Forhold er sølt som et Savn, at de ikke have en nogenlunde bekvem Leilighed til at lade Skoleundervisningen fortsætte idover Konfirmationsalderen. Vel er der heldigvis oprettet en hel Mængde Folkehøjskoler rundt omkring i Landet, men naar det er gjort gjældende, at de unge Menneker netop vilde være mere modtagelige for den Undervisning, der gives paa Folkehøjskolen, naar de havde pustet nogle Aar, fra de gaa ud af Almuefkoled og ind paa Folkehøjskolen, saa kan jeg ikke dele denne Betragtning. Det gaar altfor ofte saaledes, at naar de unge Menneker komme ud af Almuefkoled, gaar der adskillige Aar, hvori de saa at sige ganske lægge Lærdommen tilside, for Manges Vedkommende netop af den Grund, at der mangler en bekvem Leilighed til Forskættelse. Men naar nu Lærdommen nogle Aar er ganske lagt tilside, saa maa det nødvendigvis føre med sig, at Meget glemmes og udsvedes af det, der i Skolen er lært; derved kommer Interessen vanskeligere tillive igjen, ligesom man saa at sige halvevis stammer sig ved at komme frem paa Steder, hvor Uvidenheden blottes. Naar der derimod gives bekvem Leilighed til at gaa videre i Forskættelseskoler idover Konfirmationsalderen, og det Gul saaledes udfyldes, som nu er imellem Almuefkoled og Folkehøjskolen, saa tror jeg, at de unge Menneker, som have benyttet denne Leilighed, ville komme ganske anderledes oplagte og modtagelige for Højskolens Undervisning og Paavirkning og gaa fra Højskolen igjen med et langt større Udbytte, end det nu er og kan være Tilfældet. Heller ikke maa man forglemme, at det kun er den mindste Part, der kan benytte Højskolerne, hvilket end mere taler for at aabne den større tilbageblivende Mængde en bekvem Leilighed til forsat Udvikling gennem Forskættelseskoler. Hvad angaar Spørgsmaalet om Statsfkoled og Højskoler, da vil jeg strax sige, at jeg ingenlunde er Modstander, men tværtimod er en Ven af Højskolerne, og jeg ønsker dem al mulig Held og Fremvæxt, men jeg staaer dog nærmest paa Statsfkoledens Standpunkt, i Righed med den ærde Folkehøjsmand for Viborg Amts 4de Valgkreds (Kjær), saasom jeg ikke tror, at vi endnu ere naaede dertil, at vi kunne aflasse Statsfkolederne som Grundlag for Børneundervisningen. Der er blevet sagt, at Staten naturligvis skal forbeholde sig et Tilsyn, men et Tilsyn af den Veskaffenhed, at der kunde stiftes et „Lærmaal“ af Rundskaab; et saadant Lærmaal maa nødvendigvis sættes saa lavt, at de mindre Begavede kunne naa dertil; men det forekommer mig ikke, at Staten kan give sig tilfreds med Forordningen om et saadant Lærmaal; det maa være Statens Opgave

at bringe Oplysningen op paa det bedst mulige Trin; men naar Staten skal naa dette sit Formaal, kan den neppe give Slip paa Lvangsfoled som Grundlag. Det ærde Medlem for Ribe Amts 4de Valgkreds (Lernansen) begyndte i Lovdags sine Udtalelser med at omtale det Kort, der har været ophængt i en af vore Læsesale. Jeg ønskede, at han videre vilde have udviklet, hvad Oplysning deri er givet, men han gik ikke videre end til at udtale sin personlige Opfattelse om, at Danmarks Oplysning der var stildret bedre end den i Virkeligheden var. Deri kan det ærde Medlem maasse have Ret, men da Spørgsmaalet om Lvangsfoled og Højskoler er kommet saa stærkt frem, vil jeg dog tillade mig at opholde mig et Dieblit videre ved den af ham berørte Rilde. Denne Rilde stammer fra en Mand, hvis Navn, saavidt jeg husker, var Mannier. Paa Verdensudstillingen i Paris for nogle Aar siden fremkom han med sin meget interessante Oversigt over Almueoplysnings Tilstand i Europa, hvoraf fremgik, at i de Stater, hvor der var Skoletvang, stod Almueoplysningsen bedst, og at omvendt i de Stater, hvor Skoletvungen ikke var tilstede, stod den daarligst. Vel er det i Dag — jeg tror at det ærde Medlem for Kjøbenhavn Amts 5te Valgkreds (Holtstein-Ledreborg) — blevet udtalt, at han ikke lagde saa stor Vægt paa de statistiske Oplysninger fra andre Lande, men det forekommer mig dog, at det maa være en ikke lidet talende Kjendsgjerning, som vi gjøre vel i ikke at overse, at det saa at sige over hele Europa har holdt Stik, at Skoletvungen har frembragt den bedste Ordning, og at, hvor den har manglet, har det i Reglen staaet daarlig til. For saa vidt man skulde reise Tvivl om den Mandes Paalidelighed i dette Spørgsmaal, vil jeg gjøre opmærksom paa, at hans Fremstilling blev belønnet med hæderlig Omtale og Fremstillingens Rigtighed vel derved godkjendt. Med Hensyn til de saa meget omtalte Tilsynsmænd, Kredsinspektørerne, da har jeg haft en bedre Forhaabning om deres Virksomhed i Almuefoledvæsenets Hense, end flere af de ærde Talere, som have udtalt sig om dette Punkt i Lovforslaget. Det forekommer mig i alt Fald, at ikke lidet taler for, at Mænd, som faae denne paatænkte Opgave til deres Livsformaal, maa kunne antages at ville rægte denne deres specielle Opgave ulige mere tilfredsstillende end Mænd, hvis Hovedopgave er en ganske anden og som have denne Tilsynsgjerning ved Siden af deres Hovedopgave mere som en Bisag. Jeg vil, inden jeg slutter, gjerne indlægge et godt Ord for Religionsundervisningen i Skolerne. Jeg maa oprigtigt tilstaa, at jeg ikke kan høre paa disse Angreb paa Religionsundervisningen i Skolerne og paa, at man vil have den ganske bort derfra, uden at det har noget Smerteligt for min Sjæle. Kunde Skolelærere og Gjærning i saa Henseende gaa over til Præsten og besørger af ham, saa var det en anden Sag;